CELALEDDİN ÇELİK | MUSTAFA ULU

Kent Dindarlığı

Anlam Merkezli Bir Çözümleme

CİZGİ KİTABEVİ

Celaleddin Çelik

Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Sosyolojisi Anabilim dalında öğretim üyesi olan Prof. Dr. Celaleddin Çelik, sosyoloji ve din sosyolojisi alanında çok sayıda kitap ve makale yayını gerçekleştirmiş olup, önemli çalışmaları arasında Ünver Günay'la birlikte editörlüğünü yaptığı *Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi* (Karahan Kitabevi 2006), *Türk Kimliğinin Yeniden İnşası Bağlamında Ziya Gökalp* (Kesit Yayınları 2010) gibi eserler dışında özellikle Çizgi Kitabevi yayınları arasında çıkan Şehirleşme ve Din (Çizgi 2002), İsim Kültürü ve Din (Çizgi 2005), *Sosyal Zaman ve Din* (Çizgi 2010), *Geleneksel Şehir Dindarlığından Modern Kent Dindarlığına* (Hikmetevi Yayınları 2013), Şehrin Halleri (Ketebe Yayınları 2021) ve Şehri Yeniden Düşünmek (Çizgi 2024) sayılabilir. Şehir, mekân, dindarlık ve sekülerleşme gibi belli başlı tartışma konularına yönelik çalışmalar gerçekleştiren Çelik, Türkiye'nin modernleşme ve din serüvenine dair yaklaşım ve düşüncelerini akademik ve entelektüel dünyayla paylaşma gayretini sürdürmektedir.

Mustafa Ulu

Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Anabilim dalında öğretim üyesi olan Prof. Dr. Mustafa Ulu, din psikolojisi alanında akademik araştırmalar yapmış ve telif eser, kitap editörlüğü, kitap bölümü ve tercüme kategorilerinde çok sayıda yayın üretmiştir. Yayınları arasında *Sosyal Psikoloji Bağlamında Önyargı ve Din* (Çamlıca Yayınları, 2019), *Din Psikolojisi: Kısa Bir Giriş* (Kimlik Yayınları, 2017), *Psikolojik Din Kuramları* (Kimlik Yayınları, 2017), *Dokuz Din Kuramı* (Kimlik Yayınları, 2019), *Psikoloji, Eğitim ve Din* (Kimlik Yayınları, 2024) isimli kitaplara ek olarak 40'ın üzerinde makale yer almaktadır. Bunlara ek olarak Tübitak 2219 Projesi kapsamında 24 ay ABD Georgia Southern University'de akademik araştırma ve inceleme faaliyetinde bulunmuştur. Erciyes Üniversitesi'nde Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Yardımcılığı ve ÖYP Koordinatörlüğü gibi idari görevlerde bulunmuştur. Halen Erciyes Üniversitesi Bilimsel Dergiler Koordinatörlüğü görevini sürdürmektedir.

Kent Dindarlığı

Anlam Merkezli Bir Çözümleme

Celaleddin Çelik | Mustafa Ulu

ÇİZGİ
KİTABEVİ

Çizgi Kitabevi Yayınları: 1929
Sosyoloji

©Çizgi Kitabevi
Kasım 2025

ISBN: 978-625-396-692-8
Yayıncı Sertifika No: 52493

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -
ÇELİK, Celaleddin | ULU, Mustafa
Kent Dindarlığı
Anlam Merkezli Bir Çözümleme

Bu çalışma Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi tarafından desteklenmiştir.
Proje kodu: SBA-2018-7320

Baskıya Hazırlık: Çizgi Kitabevi Yayınları
Tel: 0332 353 62 65- 66

Baskı: Sebat Ofset
Sertifika No: 74481

ÇİZGİ KİTABEVİ

Sahibiata Mah.
M. Muzaffer Cad. No:41/1
Meram/**Konya**
(0332) 353 62 65

Konevi Mah.
Larende Cad. No:20/A
Meram/**Konya**
(0332) 353 62 66

Siyavuşpaşa Mah.
Gül Sk. No:15 B
Bahçelievler/**İstanbul**
(0212) 514 82 93

www.cizgikitabevi.com
/ cizgikitabevi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz **9**
Giriş: Kavramsal Bağlam, Kentin Doğası ve Kültürü **13**
Kentin Tarihi, Kentleşme ve Kentlileşme 20
Kentin Tarihi: Kültür ve Dönüşüm 20
Kentleşme ve Kentlileşme 24
Kent Kültürü ve Kimliği 32
Kent Dindarlığı: Kavramdan Olguya Bir Tipoloji 36
Türkiye'de Kentleşme: Bitmeyen Öykü 42
Türk Şehri: Tarihsel ve Sosyolojik Arka Plan 42
Türkiye'de Kentleşmenin Serüveni 46
Kayseri'de Şehir Kültürü: Sosyolojik Temeller 47
Ticari Kodların Tarihsel ve Sosyolojik Kökleri 47
Tarihsel Derinlik ve Kültür İlişkisi 49
Coğrafi Merkez Olarak Kayseri 52
Kayseri'de Kentleşme ve Kültürel Yansımaları 54
Kültürel Dönüşümün Evreleri 57
Yeni Kentlilik ve Dindarlığın Değişen Görünümleri 65
Alan Çalışması ve Çalışmanın Alanı 65
"Kayserili Tipolojisi" ve Kent Kültürü 67
"Muhafazakâr" Kayserili 70
Milliyetçi-Muhafazakârlık 73
Siyasi-Tarihi-İslami Muhafazakârlık 75
Siyasi Pragmatizm ve Oportünizm 79
Sosyal Konformist Eğilim 80
Kayseri'de Dini Hayat: Şehir Kültürü ve Din 81
İktisadi Yapı ve Din İlişkisi 82

İslami Siyasetin Yükselişi ile Yeni Sanayileşme İlişkisi 83
Kayseri Şehir Kültüründe Hayırseverlik 84
Yerli-Köylü Farklılaşması; Kültürel Sınırların Tahkimi 88
Kayseri'de Kent Dindarlığı 91

Sahanın Keşfi 97
Anlamı Yerinde Aramak 97
Tasarım ve Katılımcıların Belirlenimi 97
Veri Toplama Süreci ve Verilerin Analizi 98
Geçerlik ve Güvenirlik 99
Çalışma Sorusu 100
Alt Araştırma Soruları 100

Çözümleme ve Yorumlar 103
Kayseri'de Şehir Kültürü: Sosyolojik Temeller 103
Ticari Kodların Tarihsel Arka Planı 103
Tarihsel Derinlik ve Kültür İlişkisi 104
Kayseri'de Kentleşme ve Kültüre Yansımaları 108
Gelenekten Geleceğe Uzanan Bir Dönüşüm 108
Sanayileşme ve Modern Kentin Doğuşu 109
Fiziksel Mekânın Değişimi ve Kültürel Etkileri 111
Kültürel Dönüşümün Evreleri 112
Devlet Eliyle Gerçekleştirilen Dönüşüm (1920-1950) 113
Sanayileşme ve Göçe Dayalı Değişim (1950-1980) 113
Küreselleşme (1980-1990) 114
Muhafazakâr Burjuvazinin Yükselişi (1990 ve Sonrası) 116
Yeni Kentlilik ve Dindarlığın Değişen Görünümleri 118
Alan Çalışması, Çalışmanın Alanı 118
Kayserili Tipolojisi ve Kent Kültürü 124
Girişimcilik/Ticari Zekâ 124
Oturma Kültürü 124
Aile ve Hemşerilik Kültürü 125
Yerli/Köylü Ayrımı 126
Muhafazakâr Kayserili 128

Milliyetçi-Muhafazakârlık....129
Siyasi-Tarihi-İslami Muhafazakârlık....131
Siyasi Pragmatizm ve Oportünizm....133
Sosyal Konformist Eğilim....135
Kayseri'de Dini Hayat: Şehir Kültürü ve Din....137
İktisadi Yapı ve Din İlişkisi....137
İslami Siyasetin Yükselişi ile Yeni Sanayileşme İlişkisi....139
Kayseri Şehir Kültüründe Hayırseverlik....141
Yerli-Köylü Farklılaşması: Kültürel Sınırların Tahkimi....142
Kayseri'de Kent Dindarlığı....145
Kelime Bulutu....147

Sonuç....149
Kaynakça....155
Dizin....157

Ön Söz

Türkiye, son yarım asırda eşine az rastlanır bir toplumsal, kültürel ve mekânsal dönüşüm sürecinden geçmektedir. Kırsal çözülme ile başlayan ve kitlelerin kentlere akın etmesiyle hız kazanan bu süreç, yalnızca nüfusun yer değiştirmesi anlamına gelen demografik bir hareketlilik değil; aynı zamanda zihniyetlerin, yaşam pratiklerinin, inanç biçimlerinin ve kültürel kodların yeniden inşa edildiği sancılı bir varoluş mücadelesidir. "Yeni kentlileşme" olarak adlandırdığımız bu çok katmanlı olgu, geleneksel değerler ile modernitenin, yerel olan ile küresel olanın, maneviyat ile maddiyatın sert biçimde karşılaştığı ve çoğu zaman iç içe geçtiği bir laboratuvar ortamı yaratmıştır. Elinizdeki bu çalışma, söz konusu laboratuvarların belki de en özgünü ve en çarpıcısı olan Kayseri örneğine odaklanarak, kentin ruhunda meydana gelen bu büyük başkalaşımı anlama gayretinin bir ürünüdür.

Kayseri, Anadolu'nun kalbinde yer alan coğrafi konumu, binlerce yıla uzanan Kültepe-Kanış ticaret mirası, Selçuklu'nun estetik ve ilmi derinliğiyle yoğrulmuş "Makarr-ı Ulema" kimliği ve Cumhuriyet döneminin sanayileşme hamleleriyle şekillenen modern yüzüyle, Türkiye'nin sosyolojik serüvenini okumak için eşsiz bir metin görünümündedir. Ancak Kayseri'yi sadece ekonomik verilerle, sanayi rakamlarıyla veya "Anadolu Kaplanları" söylemiyle açıklamak, buzdağının yalnızca görünen kısmına odaklanmak olacaktır. Asıl mesele, bu ekonomik başarının ve modernleşme hamlesinin, şehrin

kadim dokusunda, insanının iç dünyasında ve dindarlık algısında yarattığı sarsıntılarda gizlidir. Bu çalışma, tam da bu gizli ve çoğu zaman göz ardı edilen alana, yani "insana" ve onun "anlam dünyasına" ışık tutmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın temel motivasyonu, Kayseri'de gözlemlediğimiz ve "Girişimci Dindarlık" veya "Yeni Muhafazakârlık" olarak adlandırılabilecek olan o melez yapının anatomisini çıkarmaktır. Bir yanda cami yaptırma yarışına giren hayırsever iş insanları, diğer yanda tüketim kültürünün mabetleri haline gelen AVM'lerde vakit geçiren yeni nesiller; bir yanda "yerli" olmanın getirdiği o köklü ama dışlayıcı aristokrasi, diğer yanda göçle gelen ve şehri dönüştüren dinamik kitleler... Tüm bu karşıtlıklar, Kayseri'de sessiz ama derin bir gerilimi beslemektedir. Bu çalışmada, fenomenolojik bir yaklaşımla katılımcıların dünyasına girerek, onların bu değişimi nasıl tecrübe ettiklerini, geçmişe duydukları nostaljiyi, bugüne dair kaygılarını ve geleceğe yönelik umutlarını kendi cümleleri üzerinden okumaya çalıştık.

Saha çalışması sürecinde gerçekleştirdiğimiz derinlemesine mülakatlar ve yaptığımız gözlemler, bize istatistiklerin söyleyemeyeceği bir gerçeği fısıldamıştır: Kayseri dindarlığı, geleneksel kabuğunu kırmış ve modern dünyanın rasyonel kurallarıyla yeni bir uzlaşı, bir "sentez" arayışına girmiştir. Ancak katılımcıların "arada kalmışlık", "yozlaşma" veya "İzmirleşme" gibi kavramlarla ifade ettikleri üzere, bu sentez her zaman huzurlu bir liman değildir. Aksine, ticaretin ahlakı, inancın ise ticareti belirlediği o eski Ahî düzeninden; ticaretin ve seküler yaşamın dini, bir "sosyal statü" veya "vicdani bir aksesuar" konumuna indirgediği yeni bir evreye geçişin sancıları yaşanmaktadır. Bu çalışma, bu dönüşümün sadece bir "kayıp" hikayesi değil, aynı zamanda modernite karşısında hayatta kalmaya çalışan bir kültürün "uyum" stratejisi olduğunu da göstermeyi hedeflemektedir.

Bu bağlamda çalışmanın sistematik kurgusu, 14 katılımcıdan elde edilen zengin veri setinin tek boyutlu bir aktarımla sınırlandırılmamasını, aksine verilerin çalışmanın farklı bölümlerinde, değişen tematik başlıklar altında yeniden örgütlenmesini zorunlu kılmıştır. Katılımcıların ifadeleri, her defasında farklı bir teorik çerçeve veya sosyolojik bağlam içerisinde yeniden ele alınmış; veriler, işaret ettikleri yeni anlam katmanları etrafında tekrar tekrar işlenmiştir. İlk bakışta bir tekrar gibi algılanabilecek bu döngüsel yöntem, esasen verinin tekrarlanması değil, insan ve toplum gibi çok katmanlı yapıların anlaşılmasındaki derinleşme çabasının bir ürünüdür. Dolayısıyla aynı ifadenin farklı bölümlerde, farklı bir yorumla yeniden karşımıza çıkması, fenomenolojik yaklaşımın doğası gereği hakikatin farklı veçhelerini aydınlatmayı amaçlayan o kaçınılmaz "anlam arayışının" ve yorumlayıcı derinliğin bir gereği olarak okunmalıdır.

Bu akademik yolculuk, şüphesiz ki zorlu ve meşakkatli bir sürecin ürünüdür. "Yaşayan" ve sürekli "değişen" bir organizma olan kenti çalışmak, fotoğrafını çekmeye çalıştığınız nesnenin sürekli hareket etmesi gibidir. Bu zorluğa rağmen, çalışmanın ortaya çıkmasında en büyük pay, şüphesiz ki kapılarını ve gönüllerini bize açan, en mahrem duygu ve düşüncelerini samimiyetle paylaşan Kayserili katılımcılarındır. Onların anlattığı her bir hikâye, paylaştığı her bir anı ve dile getirdiği her bir endişe, bu çalışmanın en kıymetli veri taşlarını oluşturmuştur.

Akademik çalışmalar, bireysel çabaların ürünü gibi görünse de arka planında büyük bir kolektif destek ve fedakârlık barındırır. Bu süreçte bize yol gösteren, akademik vizyonuyla ufkumuzu açan ve çalışmanın metodolojik sınırlarını çizmemize yardımcı olan değerli meslektaşlarımıza şükranlarımızı sunarız. Bu çalışmanın stratejik önemini fark ederek destekleyen Erciyes Üniversitesi Bilimsel Araştırma

Projeleri Koordinasyon Birimi'ne katkılarından dolayı müteşekkiriz. Ayrıca alan araştırmasından elde edilen verilerin kodlanması sürecinde bize destek sağlayan Dr. Abdullah Tanrıverdi'ye de harcadığı emek ve zaman için teşekkür ederiz.

Nihayetinde bu çalışma, Kayseri özelinde Türkiye'nin muhafazakâr modernleşme tecrübesine dair bir "durum tespiti" niteliğindedir. Umarız ki, burada ortaya konulan analizler ve tespitler, kent sosyolojisi ve din sosyolojisi literatürüne mütevazı bir katkı sunar ve gelecekte yapılacak olan daha kapsamlı çalışmalara bir basamak teşkil eder. Şehrin hafızasına bir not düşebilmek ve gelecek kuşaklara "biz bu dönüşümü yaşarken bunları hissettik" diyebilecek bir belge bırakabilmek, bu çalışmanın ulaşabileceği en büyük manevi tatmin olacaktır.

Celaleddin Çelik & Mustafa Ulu
Erciyes Üniversitesi Öğretim Üyeleri
Kayseri-2025

Kaynakça

Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *5*(2), 426-438. https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299

Cengiz, K. (2013). *Yav İşte Fabrikalaşak*. İletişim Yayınları.

Creswell, J. W. (2014). *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları* (S. B. Demir, Çev.). Eğiten Kitap.

Çelik, C. (2010). Dini Hayat. İçinde *Kayseri Ansiklopedisi* (C. 2, ss. 485-493). Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Çelik, C. (2017a). Kayseri'de Dini Hayatın Şehirleşme Serüveni. *Düşünen Şehir*, *1*, 37-53.

Çelik, C. (2017b). Kayseri'de Sosyo-Dini Hayat ve Şehir Dindarlığı. İçinde F. Karaaslan & M. D. Dereli (Ed.), *Bir Şehrin Hafızası-Kayseri'de Sosyokültürel Hayat* (ss. 23-52). Büyüyen Ay Yayınları.

Doğan, A. E. (2007). *Eğreti Kamusallık, Kayseri Örneğinde İslamcı Belediyecilik*. İletişim Yayınları.

Eldek Güner, H. (2018). *Süper Kent Kayseri*. TMMOB.

Günay, Ü., Güngör, H., Taştan, A., & Sayım, H. (2001). *Ziyaret Fenomeni Üzerine Bir Din Bilimi Araştırması*. Erciyes Üniversitesi Yayınları.

Karatepe, Ş. (1999). *Kendini Kuran Şehir*. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Krippendorff, K. (2004). *Content analysis: An introduction to its methodology* (2nd ed). Sage.

Kulakoğlu, F. (2025, Kasım 13). *Kültepe*. https://kayseri.ktb.gov.tr/TR-183407/kultepe.html

Lefebvre, H. (2017). *Kentsel Devrim* (S. Sezer, Çev.). Sel Yayıncılık.

Lefebvre, H. (2018). *Şehir Hakkı* (I. Ergüden, Çev.; 3. bs). Sel Yayıncılık.

Merriam, S. B. (2015). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Nobel Akademik Yayıncılık.

Mumford, L. (2013). *Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Değişimler ve Geleceği* (G. Koca & T. Tosun, Çev.). Ayrıntı Yayınları.

Nacak, İ. (2015). *Merkezi Taşrada Görmek: Kayseri'de Seçkinlerin Taşra ile İlişkisi* [Doktora Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Öney, G. (1992). *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Ritzer, G. (2013). *Sosyoloji Kuramları* (H. Hülür, Çev.; 8. bs). DeKi Yayınları.

Sam, N. (2018). *Kent, Toplum, Kültür*. Ezgi Kitabevi.

Semiz, Y., & Toplu, G. (2018). Cumhuriyet Döneminde Devlet Tarafından Kurulan İlk Sanayi Kuruluşu Kayseri Sümerbank Bez Fabrikası. *International Social Sciences Studies Journal*, *4*(23), 4623-4646.

Subaşı, M. İ. (2011). *Şehirname*. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

Toprak, B. (2010). *Türkiye'de Farklı Olmak* (3. bs). Metis Yayınları.

Tülay, M. (2021). *Selçuklu Çağında Yaşamak, Ortaçağ Türk Şehri*. Kronik Yayınları.

Usul, D. İ. (2007). *Selçuklular Zamanında Kayseri'de İlmi ve Kültürel Faaliyetler* [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.

Weber, M. (1988). *Gesammelte Aufsâtze zur Religionssozioiogie*. C.l, J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) Verlag.

Yapıcı, A. (2024). Din Psikolojisi. İçinde *Felsefe ve Din Bilimleri;-Konu Yöntem ve Tarihsel Gelişimi Açısından-* (ss. 397-468). EskiYeni Yayınları.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (10. bs). Seçkin Yayıncılık.

Dizin

A

Ahî 10, 104, 132, 137
Ahî Evran 104, 132
Ahîlik 93, 104, 106, 107, 138, 139, 150
ahlak 21, 137, 154
aidiyet 22, 25, 27, 28, 33, 34, 37, 50, 59, 64, 68, 88, 91
Anadolu 9, 19, 20, 30, 42, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 63, 64, 68, 70, 72, 74, 78, 82, 84, 85, 91, 92, 94, 103, 104, 105, 106, 108, 118, 120, 121, 123, 139, 146, 149, 151, 152, 154, 156
Anadolu Kaplanları 9, 63, 139, 152
anomi 15
arada kalmışlık 10, 145, 146
Arhilaios 56
Asurlular 56, 122
Augustus 56
Avşar 74, 130, 144

B

bağımlılık 16
Bayramilik 93
Bayrampaşa Mevlevihanesi 93
Belsin 66
betonlaşma 29, 90
bireyselleşme 14, 16, 26, 31, 77, 154
Bizans 43, 44, 105, 123
bürokratik kurumlar 14
bütünleşme 17, 55

C

coğrafya 20, 23

Ç

çatışma 17, 72, 78

D

Dâvûd-i Kayserî 75, 93, 105, 106, 123, 131, 132
Değişim 6, 113
diyalektik 33

E

eklektik 31
Erciyes Dağı 119, 122
Erkilet 66, 121
estetik 9, 20, 32, 34, 37, 38, 40, 42, 46, 105
evrimsel 20

G

gecekondulaşma 29, 46, 115
gelenek 32, 72, 87, 95, 104, 106, 125, 134, 143, 144
geleneksel değerler 9, 15
Georg Simmel 25
Gevher Nesibe 93, 105, 122
Girişimci Dindarlık 10

H

Haçlı Seferleri 110
Halvetilik 93
Harezm 44
Hatti 103
Helenistik 43
hemşerilik 41, 76, 83, 125, 129
Henri Lefebvre 25
Hitit 103, 104

İ

İbrâhim Tennûrî 93, 106, 123, 131
İldem 66
ilerlemeci 20
İpek Yolu 104, 106
İshakilik 93
İzmirleşme 10, 146, 154

K

Kalenderilik 93
Kaniş 9, 56, 103, 119, 122, 150
Kapadokya 53, 56, 119
Karum 56, 103, 119, 122, 150
Kayseri 5, 6, 7, 9, 10, 12, 19, 30, 31, 34, 35, 36, 41, 42, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 98, 100, 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156
Kayserili 5, 6, 11, 35, 56, 67, 68, 69, 70, 73, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 117, 124, 128
Kemal Ahmet Aru 114
kent dindarlığı 19, 20, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 82, 87, 97, 145, 146
Kentleşme 5, 6, 19, 20, 24, 25, 27, 30, 42, 54, 57, 108, 150
kentleşme sosyolojisi 26
kentlileşme 9, 27, 30, 90, 97, 100, 149, 151, 152
kentsel değerler 16
kimlik 17, 25, 27, 28, 31, 33, 36, 44, 62, 64, 68, 74, 75, 77, 109, 135, 136, 146, 150, 154
konformizm 80
Kültepe 9, 56, 103, 119, 122, 150, 155
kültür 13, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 30, 32, 33, 34, 40, 41, 42, 49, 58, 59, 65, 68, 70, 73, 75, 77, 81, 83, 87, 100, 101, 107, 108, 115, 117, 119, 120, 121,

123, 125, 126, 127, 128, 130, 132, 143
kültürel farklılıklar 17
kültürel süreklilik 31, 55, 108
kültürel yozlaşma 15, 111

L

Lewis Mumford 20
Louis Wirth 23

M

mahalle baskısı 76, 126
Makarr-ı Ulema 9, 75, 131, 150
Maveraünnehir 44
Max Weber 25, 36
metropol 25, 67, 121, 137
Mezopotamya 43
milliyetçi 19, 40, 70, 74, 75, 81, 94, 117
Mimar Yavuz Taşçı 114
modernite 10, 32, 125, 145
modernleşme 2, 9, 12, 26, 29, 31, 39, 42, 46, 59, 60, 117, 129, 133, 134, 145, 150, 153, 154
Modern yapılar 15
Moğol 57, 110
muhafazakâr 12, 19, 39, 40, 41, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 81, 83, 84, 85, 92, 94, 101, 106, 107, 109, 112, 114, 116, 117, 129, 130, 134, 135, 136, 140, 146, 150, 153, 154
muhafazakâr burjuvazi 64
muhafazakâr modernleşme 12, 60
Müslüman Kalvinistler 126

N

Nakşibendilik 93
Necip Fazıl Kısakürek 81
neoliberal 17, 28, 39, 61, 90, 151

O

Oelsner 114
Oğuz 74
Osmanlı 39, 43, 45, 48, 50, 51, 52, 57, 58, 71, 74, 91, 94, 104, 105, 106, 122, 123, 131, 132, 150
otantik 18, 28, 72, 135, 146

Ö

örf 16, 31, 34, 106
özerkleşme 16

P

Pazarören 48
Pers 104
Pınarbaşı 48, 74
Pierre Bourdieu 35
politik 17, 29, 58, 60, 69, 77
pragmatizm 70, 133
psikoloji 78

R

Rıfailik 93
Roma 43, 56, 104, 105, 122, 123, 150

S

sanayileşme 9, 26, 42, 54, 55, 60, 82, 83, 85, 109, 112, 128, 129, 139, 140, 141
Seküler 16

Sekülerleşme 129
Selçuklu 9, 44, 45, 48, 49, 50, 52, 53, 57, 71, 91, 94, 105, 106, 122, 123, 131, 137, 138, 150, 156
sentetik 31
sermaye 26, 42, 48, 49, 63, 85, 143
simbiyotik 31, 138
sosyal nizam 21
sosyal statü 10
sosyal suçlar 17
sosyoloji 2, 15, 22, 78
Sümerbank 57, 59, 109, 113, 156

Ş

Şerif Mardin 76

T

tabakalaşma 54
tarihsellik 92
tek tip 41, 70
Türk 2, 5, 19, 29, 35, 36, 39, 42, 43, 44, 45, 46, 55, 70, 73, 74, 81, 91, 92, 106, 122, 136, 156
Türkmen 44, 74, 106, 122, 130, 144

U

Umre dindarlığı 134, 135
uygarlık 21

Y

yabancılaşma 15, 26, 38, 101
Yabanlu Pazarı 48, 49, 104
yalnızlaşma 15, 17, 26, 77, 151
yalnızlık 15, 17
Yeni kentlileşme 9, 90, 100, 151
yeni kölelik 16
Yeni Muhafazakârlık 10, 128
yoksunluk 15
yozlaşma 10, 15, 38, 111

Z

Ziya Gökalp 2